

OBRAZOVANJE I EKONOMSKO OSNAŽIVANJE
RANJIVIH GRUPA ŽENA I DJEVOJČICA U CRNOJ GORI

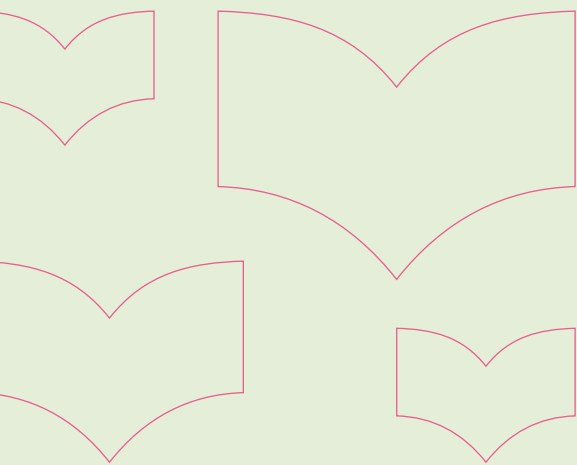
SLOVENIA

AID & PARTNERSHIPS

Sa ljekovitim
biljem do
ekonomskog
osnaživanja

Ljekovito i
aromatično bilje –
nova prilika

Snaga bilja u rukama žena –
Put ka preduzetništvu 2

Sanja Bijelić 3

Anka Bataković 4

Jelena Glušica Nikolić 6

Jelena Rončević 8

Monika Rončević 9

Sandra Kovačević 10

Venera Turčinović 11

Slavica Delibašić 12

Slavica Tadić 14

Svetlana Đurđevac 16

Almira Grlić 18

Elvira Bošnjak 20

Ismeta Hodžić 21

Enisa Džudžević 22

Marija Škrijelj 24

Merima Kalač 26

Remzija Bibić 27

Safeta Dautović 28

Refadija Sahiti 30

Moć prirode: ljekovito bilje Crne Gore 32

Prilika za žene u Crnoj Gori 34

Projekat EKOS 35

Značaj projekta EKOS 36

U srcu Crne Gore, među njenim planinama i plodnim dolinama, rađa se nova preduzetnička snaga – žene koje svojim znanjem, trudom i strašću uzgajaju ljekovito i aromatično bilje. Ova brošura predstavlja izuzetne žene koje su dobile priliku da razviju svoje vještine i započnu sopstvenu proizvodnju bilja sa velikim potencijalom.

U jesen 2023. godine, kroz projekat EKOS, deset žena iz Nikšića i deset iz Rožaja, uz podršku mentora, uspješno je zasadilo 5.311 sadnica ljekovitog i aromatičnog bilja – smilja, lavande, melise, origana i žalfije, a jednoj od učesnica NVO Impuls je dodatno donirao sadnice ruža. Prethodno su prošle obuku o uzgoju ljekovitog i aromatičnog bilja, dobile neophodan alat za sadnju, a neke i plastenike, što im je omogućilo lakši početak proizvodnje. Njihov trud i posvećenost odražavaju visok stepen angažovanosti u ovom poduhvatu, dok projekat istovremeno daje značajan doprinos ekonomskom osnaživanju žena i razvoju lokalnih zajednica.

Snaga bilja u rukama žena – Put ka preduzetništvu

Svaka od ovih žena ima jedinstvenu priču. Neke su naslijedile tradiciju svojih predaka, dok su druge ušle u svijet bilja iz ljubavi prema prirodi i zdravlju. Njihove ruke nježno njeguju biljke koje postaju esencija zdravlja i blagostanja. One su dokaz da se spoj znanja, strasti i rada može pretvoriti u uspješan biznis i inspiracija za sve žene koje žele krenuti sličnim putem.

Predstavljamo korisnice projekta

Sanja Bijelić

” Sanja živi u Nikšiću i posvećena je svojoj porodici.

Iako dosad nije imala profesionalnih angažmana, njen preduzetnički duh i želja za učenjem podstakli su je da započne novi poslovni poduhvat – uzgoj lavande.

Iako nema formalno iskustvo u uzgoju ljekovitog bilja, kroz istraživanje i ljubav prema prirodi stekla je dragocjeno znanje o lavandi. Sate je provodila proučavajući stručne izvore, učeći od iskusnih uzgajivača i s posebnom pažnjom osmišljavajući svoj budući vrt – oazu mirisa i blagostanja.

Na porodičnom imanju planira razviti plantažu lavande, s primarnim ciljem proizvodnje visokokvalitetnog eteričnog ulja za

međunarodno tržište, posebno za kozmetičke kompanije. Dugoročno, ima viziju proširenja ponude – od mirisnih sapuna do nježnih kozmetičkih proizvoda na bazi lavande, donoseći tako komadić prirodne harmonije u svakodnevni život ljudi.

Sanja vjeruje da spoj prirode, tradicije i savremenog pristupa može stvoriti vrhunske proizvode koji promovišu zdrav i održiv način života.

Kontakt: Durmitorska br. 3, Nikšić 067 823 489

Anka Bataković

” Sa velikom predanošću Anka razvija poslovnu ideju uzgoja ljekovitog bilja.

Svoju viziju usmjerava prvenstveno na uzgoj lavande i matičnjaka, s ciljem proizvodnje visokokvalitetnih eteričnih ulja, čajeva i unikatnih suvenira za goste svog imanja, lokalno tržište i turističke centre. Iako ranije nije imala mnogo neposrednog iskustva u uzgoju ljekovitog bilja, odlikuje je proaktivnost - znanje je sticala istraživanjem relevantnih izvora na internetu i učenjem kroz praksu.

U budućnosti planira proširiti zasade, čime bi dodatno povećala proizvodnju prirodnih i lokalnih proizvoda. Ankina priča je lijep primjer povezivanja poljoprivrede i turizma, sa vizijom stvaranja prepoznatljivog brenda prirodnih proizvoda u Crnoj Gori. Svojom upornošću i inovativnošću doprinosi lokalnom razvoju i posjetiocima nudi kvalitetne i autentične proizvode koji odražavaju bogato naslijeđe njenog domaćinstva.

Kontakt: Selo Orah, Nikšić

 068 335 763

 orahcountryside@gmail.com

Jelena Glušica Nikolić

„ Jelena živi u Nikšiću, a njena strast prema prirodnoj kozmetici i ljekovitom bilju vodi je kroz dugogodišnje istraživanje i usavršavanje.

Jelena se godinama bavi sakupljanjem i preradom ljekovitog bilja, pretvarajući ga u čajeve, macerate, tinkture i prirodnu kozmetiku zasnovanu na tradicionalnim receptima. Od 2013. godine fokusirala se na proizvodnju prirodnih preparata za njegu lica i tijela, uključujući kreme, losione, tonike, šampone i meleme za različite zdravstvene tegobe.

Posebnu pažnju posvećuje uzgoju ruže, lavande, nevena, smilja i ruzmarina – biljaka poznatih po svojim ljekovitim i negujućim svojstvima, koje su osnova njenih proizvoda. Svaki od njih nastaje s ciljem da spoji bogatstvo prirode i savremene potrebe za zdravom njegom kože.

Kroz svoj rad, Jelena ne samo da razvija kvalitetne prirodne preparate, već i promoviše održiv način života, čuvajući tradiciju i blagodati bilja. Njena vizija je stvoriti prepoznatljiv brend prirodne kozmetike koji spaja tradiciju, kvalitet i ljubav prema bilju.

Jelena Rončević

” Jelena živi u Nikšiću, gdje je najveći dio svog života provela brinući o porodici, dok se hobistički bavila prikupljanjem i prodajom samoniklog ljekovitog bilja.

Jelenina želja je da uzgaja ljekovito bilje, između ostalog, matičnjak i divlji origano. Želi da proizvodi visokokvalitetne prirodne proizvode, poput čajeva i eteričnih ulja, kako bi na taj način istakla prednosti autentičnog i zdravog načina života.

Njen sledeći korak je brendiranje i promocija proizvoda, veće prisustvo na lokalnom tržištu i širenje prodaje putem društvenih mreža i specijalizovanih trgovina.

Jelena Rončević, Monika Rončević i Sandra Kovačević su komšinice i rođake. One imaju želju da pokrenu zajedničku djelatnost sa željom da iskoriste svoje znanje, resurse i potencijale koje posjeduju. Njihova zajednička vizija je da postanu prepoznatljiv proizvođači visokokvalitetnih proizvoda od ljekovitog bilja, poznati po odgovornom pristupu prema prirodi, stručnosti i pouzdanosti.

Kontakt: Mrkošnica bb, Nikšić 066 127 863

Monika Rončević

” Monika je iz Nikšića. Pohađala je nekoliko obuka za unapređenje kapaciteta.

Iako nema iskustva u uzgoju ljekovitog bilja, zahvaljujući udruživanju sa Jelenom Rončević i Sandrom Kovačević, ima priliku da uči i razvija svoje vještine.

Njihov cilj je da prirodni proizvodi od ljekovitog bilja, poput čajeva i eteričnih ulja, budu najboljeg kvaliteta, a takođe i da promovišu zdrave načine života.

Udruženim snagama **Jelena, Monika i Sandra** žele da promovišu svoje proizvode, da se dokažu na lokalnom tržištu i da šire prodaju putem društvenih mreža i specijalizovanih trgovina.

Njih tri žele da zajednički izgrade brend koji će odražavati autentičnost, kvalitet i prirodnost proizvoda, istovremeno podstičući održivi razvoj i očuvanje prirodnih resursa.

Kontakt: Mrkošnica bb, Nikšić 069 585 508

Sandra Kovačević

” Sandra je rođena u Nikšiću, gdje je završila srednju školu. Iako bez prethodnog iskustva u uzgoju ljekovitog bilja, zahvaljujući udruživanju sa Jelenom i Monikom Rončević, aktivno doprinosi operativnim procesima i oblasti digitalnog marketinga.

Sandra, Jelena i Monika zajedničkim snagama razvijaju preduzetničku ideju zasnovanu na ekološkoj proizvodnji ljekovitog bilja – matičnjaka i divljeg origana. Posvećene su stvaranju visokokvalitetnih prirodnih proizvoda, uključujući čajeve i eterična ulja, sa naglaskom na autentičnost i zdrav način života.

Njihov projekat ne samo da promoviše ekološku odgovornost, već i doprinosi jačanju lokalne zajednice kroz zapošljavanje i edukaciju, čime inspirišu buduće generacije preduzetnika.

Kontakt: 📍 Gavril Principa bb, Nikšić 📞 069 818 232 ✉ kovacevicsandra100@gmail.com

Venera Turčinović

” Venera je iz Nikšića. Iako nema formalno iskustvo u uzgoju ljekovitog bilja, kroz porodičnu destileriju, stekla je dragocjen uvid u upotrebu ljekovitih biljaka.

Njena poslovna ideja fokusira se na proširenje uzgoja matičnjaka i nane, s ciljem dobijanja visokokvalitetnih ekstrakata koji će unaprijediti postojeće like-re i travarice. Kroz destilaciju i prirodne metode ekstrakcije, planira obogatiti proizvode aromatičnim i ljekovitim svojstvima, povećavajući njihovu vrijednost i prepoznatljivost na tržištu.

U budućnosti, Venera planira mogućnost širenja asortimana i plasiranja proizvoda u apoteke, ističući njihove potencijalne zdravstvene benefite.

Kontakt: 📍 Ratka Vujovića br. 33 📞 068 593 210 ✉ venera.turcinovic@gmail.com

Slavica Delibašić

” Slavica živi u Nikšiću i njena prava strast leži u prirodi i porodičnom imanju u selu Kočani.

Inspirisana ljubavlju prema rodnom kraju, zajedno sa majkom započela je uzgoj ljekovitog bilja - lavande. Iako bez prethodnog iskustva u ovoj oblasti, s entuzijazmom i posvećenošću gradi priču u kojoj se tradicija i priroda pretaču u jedinstvene proizvode.

U uzgoju lavande vidi priliku da spoji ljubav prema prirodi s poslovnim uspjehom. Kroz kreiranje raznovrsnih suvenira nastoji obogatiti lokalnu ponudu i osigurati održivost poslovanja tokom turističke sezone.

Slavica teži stvaranju prepoznatljivog brenda suvenira od lavande, koji će odražavati duh crnogorske tradicije i bogatstvo njenih prirodnih resursa.

Kontakt: Kočani, Nikšić 068 430 553 delibasicslavica26@gmail.com

Slavica Tadić

” Slavica je rođena u Nikšiću, gdje je završila srednju školu.

Iako ranije nije imala iskustva u uzgoju ljekovitog bilja, zajedno sa svojom porodicom odlučila je iskoristiti bogatstvo porodičnog imanja i započeti proizvodnju divljeg origana i lavande. Vodi je želja da prirodne resurse pretoči u visokokvalitetne proizvode – čajeve, eterična ulja i suvenire – oslanjajući se na principe održive proizvodnje i pažljivog brendiranja.

Njena vizija je da spoji poljoprivredu i agroturizam, stvarajući autentično iskustvo za posjetioce. Kroz razvoj prepoznatljivog i održivog brenda prirodnih proizvoda, želi da njeno domaćinstvo postane mjesto gdje se tradicija, priroda i gostoljubivost susreću, pružajući gostima priliku da osjete istinsku čar sela i blagodatni ljekovitog bilja.

Kontakt: Gornje Polje, Nikšić 067 934 322 slavica.virjanka@gmail.com

Svetlana Đurđevac

” Svetlana je rođena u Nikšiću, a nakon studija i dugogodišnjeg rada u vrtiću, odlučila se posvetiti porodičnom životu, povremenoj izradi kolača za prodaju i uzgoju ljekovitog bilja.

Iako bez prethodnog iskustva u uzgoju bilja, ljubav prema prirodi i radu na otvorenom, inspirisala ju je da započne sopstvenu priču. Na površini od jednog hektara uzgaja divlji origano, pažljivo ga suši i priprema za prodaju u obliku čaja.

Njen cilj je izgraditi malo, ali stabilno mikro preduzeće, u kojem će u početku raditi sama, uz povremenu pomoć porodice i sezonskih radnika. Oslanjajući se na održive metode uzgoja i ekološku proizvodnju, planira da u budućnosti proširi kapacitete i uvede proizvodnju eteričnih ulja.

Za Svetlanu, ovaj poduhvat nije samo posao, već i prilika da spoji prirodne resurse, lokalno tržište i inovacije, gradeći održivu priču koja raste zajedno s njom.

Kontakt: 📍 Školska 8, Kličevo, Nikšić 📞 067 173 935 ✉️ svetlanadjurdjevac188@gmail.com

Almira Grlić

” Almira živi u Rožajama, gdje je završila srednju školu. Sa 34 godine, potpuno je posvećena porodici, ali i svojoj ljubavi prema prirodi.

Iako nije imala iskustvo u uzgoju ljekovitog bilja, godinama je saкупljala samonikle biljke, stičući dragocjeno znanje o njihovim svojstvima i upotrebama. Inspirirana tim iskustvom, istraživala je rad drugih proizvođača putem društvenih mreža i upoznavala se s tržištem ljekovitog bilja.

Vođena strašću za prirodom i zdravim načinom života, Almira je odlučila da na 500 m² porodične zemlje započne uzgoj lavande. Njena vizija je da od ove mirisne biljke stvara prirodne proizvode – sušeni cvijet, eterična ulja i mirisne kesice koje unose dašak prirode u domove drugih ljudi.

Korak po korak, Almira gradi svoju priču s ciljem da razvije prepoznatljiv brend lokalnih, ekoloških proizvoda koji promovišu zdrav način života i odgovoran odnos prema prirodi. Uz posvećenost i ljubav, Almira smatra da se može stvoriti nešto vrijedno i autentično.

Kontakt: Biševo, Carine 2 068 299 422

Elvira Bošnjak

” Elvira Bošnjak rođena je i živi u Rožajama. Sa 54 godine, iako nezaposlena, pronalazi radost i ispunjenje u radu na svojoj maloj bašti, gdje s ljubavlju uzgaja povrće za svoju porodicu.

Pored toga, već godinama se bavi sakupljanjem samoniklog ljekovitog bilja, stičući dragocjeno iskustvo u prepoznavanju i korišćenju ljekovitih biljaka.

Iako njena parcela nije velika, s posebnom pažnjom posadila je divlji origano, matičnjak i lavandu. Strpljivo neguje svaku biljku, prateći njihov rast s ponosom i radošću. Kako sama kaže, svaki korak – od sadnje i obrade do branja i sušenja – donosi joj posebno zadovoljstvo. A na kraju dana, uživa u šoljici toplog čaja proizvedenog sopstvenim trudom.

Njena proizvodnja ljekovitog bilja prvenstveno je namijenjena porodici, dok višak rado poklanja rođacima i prijateljima. Iako nema mogućnost da se profesionalno bavi uzgojem, Elvirina priča dokazuje da i u malim baštama može rasti velika ljubav prema prirodi. Njen trud i posvećenost svjedoče o važnosti poštovanja prirodnih resursa i radosti njihovog dijeljenja s drugima.

Kontakt: Ulica Mustafe Pećanina, Rožaje 067 885 410

Ismeta Hodžić

” Ismeta, 60-godišnja domaćica iz Rožaja, s puno ljubavi i predanosti gradi svoj put u svijetu ljekovitog bilja.

Iako nema formalno iskustvo u uzgoju, njen entuzijazam i želja za učenjem podstakli su je da istražuje i razvija nove vještine.

Njeno prvo iskustvo s ljekovitim biljem započelo je s pažljivo njegovanim sadnicama, koje su ubrzo dale bogat prinos. Ismeta ih je koristila za sopstvene potrebe i s radošću dijelila s porodicom i prijateljima. Ova mala pobjeda bila je prekretnica – inspirisala ju je da napravi korak dalje i posveti se ozbiljnijem uzgoju i preduzetništvu.

Kontakt: Kosovska br. 26, Rožaje 068 880 493

Danas, s ljubavlju prema prirodi, razvija plantažu matičnjaka na pažljivo odabranoj parceli od 150 m². Njena misija je proizvodnja visokokvalitetnog čaja, uz primjenu ekoloških i održivih metoda. Svaka biljka raste uz njenu brižnu ruku, s ciljem da donese dobrobit ne samo njenoj porodici, već i široj zajednici.

Ismetina vizija nadilazi samu proizvodnju – planira stvaranje prepoznatljivog brenda koji će naglašavati ručni rad, prirodno porijeklo i minimalan ekološki uticaj. Kroz direktnu prodaju na lokalnim pijacama i unutar zajednice, želi povezati ljude s prirodom i ponuditi im čiste, domaće proizvode, ispunjene trudom i ljubavlju.

Njena priča dokazuje da su posvećenost i vjera u ono što radimo ključ uspjeha. Ismeta vjeruje da upornošću i težnjom ka kvalitetu može inspirisati druge da se okrenu prirodnim rješenjima i podrže lokalnu proizvodnju.

Enisa Džudžević

” Enisa Džudžević rođena je i živi u Rožajama. Ima 41 godinu, domaćica je i nezaposlena, ali svakodnevno s puno ljubavi brine o svojoj bašti i stoci.

Njena povezanost s prirodom i poljoprivredom oduvijek je bila prisutna, a godinama je stekla bogato iskustvo u sakupljanju samoniklog ljekovitog bilja iz prirode. Radoznala je i posvećena. Kako bi svoje znanje proširila i pretočila u konkretnu ideju, iskoristila je društvene mreže, istražujući iskustva drugih proizvođača i otkupne cijene ljekovitog bilja.

Godine 2023. Enisa je u okviru projekta EKOS dobila sadnice divljeg origana, matičnjaka i lavande. Svakom detalju u procesu uzgoja pristupila je s pažnjom i predanošću, što je rezultiralo

uspješnim rastom svih biljaka. Posebno ju je oduševio razvoj divljeg origana i matičnjaka, pa je odlučila da upravo njima posveti najviše pažnje.

Enisina vizija je jasna – na svojoj maloj plantaži želi da stvori kvalitetne prirodne proizvode, kako bi osigurala zdravlje svoje porodice i doprinijela kućnom budžetu. Uzgoj ljekovitog bilja za nju nije samo hobi, već način da prirodne resurse iskoristi na najbolji mogući način, poštujući principe održive i ekološke proizvodnje.

Kontakt: Carine, Rožaje 069 274 821

Marija Škrijelj

” Marija, 44-godišnja domaćica iz Rožaja, s ljubavlju i posvećenošću stvara svoj mali ekološki kutak.

Iako ranije nije imala iskustva u uzgoju ljekovitog bilja, njena znatiželja i želja za učenjem podstakli su je da istražuje, čita i upoznaje se s ljekovitim svojstvima biljaka.

Godine 2023. dobila je priliku da uzgaja divlji origano, lavandu i saksijску žalfiju. Svako biljci pristupila je s pažnjom i predanošću, a njen trud se isplatio – biljke su uspješno napredovale. Posebno ju je inspirisao divlji origano, od kojeg je, nakon sušenja, dobila 1,5 kg čaja. Ovaj mali, ali značajan uspjeh učvrstio je njenu odluku da se posveti uzgoju upravo ove biljke.

Marija sada s ljubavlju gradi svoj mali porodični ekološki projekat na zemljištu od 50 m², fokusirajući se na proizvodnju visokokvalitetnog, ručno izrađenog čaja od divljeg origana. Njena misija je jednostavna, ali vrijedna – očuvanje prirodnih resursa, promocija zdravog načina života i ponuda proizvoda koji dolaze direktno iz prirode, bez nepotrebnih dodataka.

Marija vjeruje da priroda uvijek nudi najbolje rješenje, a kroz svoj trud želi obezbijediti zdravlje, ne samo svojoj porodici, već i široj zajednici. Marijina priča pokazuje da je za promjenu potrebno samo malo zemlje, mnogo ljubavi i vjera u ono što radimo.

Kontakt: Ulica Rifata Burdževića 33, Rožaje 068 585 987

Merima Kalač

” Merima Kalač, rođena i odrasla u Rožajama, 66-godišnja domaćica, sa puno ljubavi i posvećenosti ulazi u svijet ljekovitog bilja.

Iako nema formalno iskustvo u uzgoju, njena radoznalost i želja za zdravim životom podstakli su je da se posveti ovoj oblasti.

Njeno prvo iskustvo s uzgojem započelo je sadnjom origana i drugih ljekovitih biljaka, koje su se uspješno primile i dale prinos. Uživajući u procesu uzgoja, Merima je počela da koristi čaj od svojih biljaka za lične potrebe, ali s radošću ga dijeli i sa

porodicom i prijateljima. Ova mala, ali važna promjena u njenom životu probudila je ideju da penzionerske dane ispuní nečim korisnim i ispunjavajućim – uzgojem ljekovitog bilja.

Na malom zemljištu od 50 m², Merima planira ekološku proizvodnju visokokvalitetnog čaja od origana, koristeći isključivo održive metode. Njeni ciljevi su jasni – promocija zdravog načina života, očuvanje prirodnog okruženja i ostvarivanje malog, ali vrijednog doprinosa porodičnom budžetu.

Merima vjeruje u snagu ručnog rada i prirodnih proizvoda. S ljubavlju i pažnjom planira ponuditi svoj čaj lokalnoj zajednici putem pijaca, sajmovea i ličnih poznanstava, ističući autentičnost, kvalitet i minimalan ekološki uticaj. Njena priča dokazuje da nikada nije kasno da pronađemo novu strast i damo svoj doprinos zdravlju i očuvanju prirode.

Kontakt: 📍 Ulica Omladinska br. 5, Rožaje 📞 N/A

Remzija Bibić

” Rođena i odrasla u Rožajama, Remzija, 47-godišnja domaćica, s velikom ljubavlju njeguje svoju povezanost s prirodom.

Godinama posvećeno sakuplja samoniklo ljekovito bilje, a sada je odlučila da svoju strast i iskustvo pretoči u nešto više – održivi uzgoj biljaka na vlastitom imanju.

Inspirisana mogućnostima ekološke proizvodnje, posvetila se uzgoju divljeg origana, matičnjaka i lavande, pri čemu je lavanda posebno osvojila njenu pažnju. Prepoznajući njenu vrijednost, Remzija pla-

nira proizvodnju visokokvalitetnih prirodnih proizvoda – od suvih cvjetova i mirisnih kesica do rukom izrađenih artikala na bazi lavande.

Na zemljištu od 150 m², uz podršku porodice i oslanjajući se na dugogodišnje iskustvo u sakupljanju biljaka, gradi mali, ali posvećen porodični projekat. Njena vizija je stvoriti prepoznatljiv brend prirodnih proizvoda koji će se izdvajati po ekološkoj vrijednosti i autentičnosti. Svoj rad želi predstaviti lokalnom tržištu kroz direktnu prodaju, sajmove i partnerstva s trgovinama, omogućavajući kupcima da osjete pravu snagu prirode.

Uz minimalna ulaganja i mnogo ljubavi, ovaj projekat ima potencijal da postane stabilan izvor prihoda i primjer uspješnog, održivog razvoja u lokalnoj zajednici. Za Remziju, uzgoj lavande nije samo posao – to je način da doprinese zdravlju svoje porodice i zajednice, promovišući prirodan način života i očuvanje okoline.

Kontakt: 📍 Carine, Rožaje 📞 068 288 823

Safeta Dautović

” Rođena i odrasla u Rožajama, Safeta, 50-godišnja domaćica sa završenom srednjom školom, od malih nogu gaji duboko poštovanje prema prirodi i ljekovitom bilju.

Ljubav prema biljkama i tradicionalnoj medicini ogleda se u pažljivom sakupljanju i pripremi čajeva za svoju porodicu, čuvajući znanje koje se prenosi s generacije na generaciju.

Iako nema formalno iskustvo u uzgoju ljekovitog bilja, kroz godine je stekla bogato znanje o prepoznavanju, sakupljanju i upotrebi samoniklih biljaka. Istražujući iskustva drugih proizvođača i informišući se putem društvenih mreža, sve više se zainteresovala za uzgoj i preradu bilja, kao i za njegovu tržišnu vrijednost. Posebno ju je inspirisala mogućnost da svoje znanje pretoči u konkretan posao.

Na imanju od 300 m², Safeta se planira posvetiti uzgoju matičnjaka i divljeg origana, koristeći isključivo prirodne i ekološke metode. Njen cilj je proizvodnja visokokvalitetnih čajeva i eteričnih ulja, namijenjenih lokalnom stanovništvu i turistima. Posebno se fokusira na male, pažljivo izrađene serije proizvoda koje odlikuju ručni rad, ekološka odgovornost i posvećenost zdravom načinu života.

Safeta sanja o stvaranju brenda koji će biti sinonim za kvalitet, tradiciju i poštovanje prirode. Kroz svoj rad ne želi samo unaprijediti zdravlje svoje porodice i zajednice, već i inspirisati druge da prepoznaju vrijednost prirodnih resursa i odaberu održiv način života.

Kontakt: Carine, Rožaje 068 773 201

Refadija Sahiti

” Refadija, 47-godišnja domaćica iz Rožaja, s ljubavlju i predanošću održava svoju baštu zajedno sa suprugom, uzgajajući ljekovito bilje.

Iako nije imala prethodnog iskustva u uzgoju, njena povezanost s prirodom traje od malih nogu – još kao djevojčica sakupljala je samoniklo ljekovito bilje, prepoznajući njegovu vrijednost i ljekovita svojstva.

Inspirisana iskustvima drugih proizvođača, koje je pratila putem društvenih mreža, kao i saznanjima o otkupnim cijenama čajeva, odlučila je da proširi svoje znanje i ozbiljnije se posveti uzgoju. Prve sadnice matičnjaka, lavande, origana i smilja zasadila je s velikom pažnjom, a nakon prve godine prepoznala je ogroman potencijal nevena (*Calendula officinalis*). Svjesna njegove primjene u proizvodnji krema i prirodnih kozmetike, Refadija je donijela odluku da se sa suprugom posveti uzgoju nevena na porodičnom imanju od 500 m². Njena vizija nadilazi puko gajenje bilja – želi stvoriti brend koji spaja tradicionalne

metode i savremeni pristup prirodnoj kozmetici.

Fokus joj je na održivoj proizvodnji visokokvalitetnih, prirodnih proizvoda poput čajeva, ulja, krema i sapuna, namijenjenih, kako lokalnim potrošačima, tako i kozmetičkoj i zdravstvenoj industriji. Za Refadiju, ovo nije samo posao, već način da spoji ljubav prema prirodi sa preduzetničkim duhom i pruži zdravlje kroz darove koje nam priroda nudi.

Moć prirode: ljekovito bilje Crne Gore

Crna Gora, s bogatim biodiverzitetom i povoljnim klimatskim uslovima, idealno je područje za uzgoj ljekovitog i aromatičnog bilja poput smilja, lavande, melise, origana i žalfije, koje se tradicionalno koriste u medicini, kozmetici i gastronomiji, te postaju sve značajniji resurs za održivu poljoprivredu i lokalno preduzetništvo.

U okviru projekta EKOS, nakon konsultacija s lokalnim mentorima, učesnicama su dodijeljene sadnice upravo ovih biljaka, prilagođene lokalnim uslovima. Dok je u Nikšiću uspješnost sadnje bila izuzetno visoka (90–99%), u Rožajama je varirala od 80 do 100%, zavisno od upotrebe plastenika, zbog specifičnih klimatskih uslova koji su zahtijevali dodatne mjere prilagođavanja. Ukupno gledano, u oba grada najviše je zasađeno smilja i lavande, što odražava tržišni potencijal ovih biljaka.

Posađene biljke imaju brojne korisne osobine:

Lavanda je poznata po svom umirujućem mirisu i terapijskim svojstvima. Koristi se za opuštanje, poboljšanje sna i smanjenje anksioznosti, često u obliku eteričnog ulja ili čajeva. Njeno antiseptičko i protivupalno djelovanje čini je korisnom u liječenju manjih rana i iritacija kože. Često je prisutna u kozmetičkim proizvodima, kao i u domaćim preparatima za čišćenje zbog svog prirodnog antibakterijskog efekta. Lavandini poljupci često su simbol smirenosti i ravnoteže.

Smilje je poznato kao »cvijet vječne mladosti« zbog svojih regenerativnih svojstava za kožu. Njegovo eterično ulje koristi se za smanjenje bora, tamnih mrlja i ožiljaka, čineći kožu glatkom i zdravom.

Melisa / Matičnjak, poznat i kao »limun trava«, ima blago citrusni miris i umirujuće djelovanje. Čaj od matičnjaka koristi se za smanjenje stresa, poboljšanje sna i olakšavanje probavnih tegoba. Njegova antioksidativna svojstva pomažu u zaštiti ćelija od oštećenja, dok eterično ulje djeluje antivirusno i antibakterijski. Često se koristi u kozmetici zbog

svojih regenerativnih svojstava za kožu. Matičnjak je popularan saveznik za očuvanje opšteg zdravlja i mentalnog blagostanja.

Divlji origano je izuzetno bogat eteričnim uljima, s jakim antibakterijskim i antivirusnim svojstvima. Njegov čaj pomaže u liječenju respiratornih infekcija i jačanju imunog sistema. Origano ulje poznato je kao prirodni antibiotik, efikasan protiv različitih mikroorganizama.

Nana, poznata i kao menta, je aromatična biljka s brojnim korisnim svojstvima. Njena bogata aroma i osvježavajući ukus čine je idealnom za čajeve, eterična ulja i dodatke hrani i pićima. Nana sadrži visok procenat mentola, koji pruža osjećaj hlađenja i smirenja, što je čini popularnom u aromaterapiji i kozmetici.

Ruža je simbol ljepote i elegancije, ali i biljka s brojnim korisnim svojstvima. Njene latice koriste se za izradu eteričnih ulja, ružine vodice i čajeva, poznatih po umirujućem i hidratantnom djelovanju na kožu. Bogata je antioksidansima i vitaminom C, što je čini korisnom u borbi protiv starenja kože.

Prilika za žene u Crnoj Gori

Sektor ljekovitog bilja nudi izuzetne mogućnosti za žene u Crnoj Gori, omogućavajući im ekonomsko osnaživanje i razvoj održivih poslovnih modela:

- **Pokretanje vlastitog biznisa** – Proizvodnja eteričnih ulja, čajeva, kozmetičkih preparata i drugih prirodnih proizvoda.
- **Obuke i edukacije** – Kursevi o uzgoju, preradi i marketingu bilja dostupni su kroz razne organizacije i institucije.
- **Povezivanje sa tržištem** – Prodaja putem sajmovi, turističkih centara, digitalnih platformi i lokalnih trgovina.
- **Udruživanje i zajednički projekti** – Formiranje kooperativa i udruženja za zajedničku proizvodnju i plasman.

- **Podrška i subvencije** – Dostupni su programi finansijske i stručne pomoći za razvoj poljoprivrede i preduzetništva.
- **Povezivanje s turizmom** – Proizvodi od ljekovitog bilja mogu obogatiti ponudu eko i agroturizma.
- **Ekološka održivost** – Prerada bilja koristi prirodne metode, doprinosi očuvanju okoline i čuva tradicionalna znanja.

Ove mogućnosti ženama pružaju šansu za ekonomsko osamostaljivanje, očuvanje prirode i promociju lokalne tradicije. Uz adekvatnu podršku, edukaciju i umrežavanje, svaka žena može pronaći svoje mjesto u ovom rastućem sektoru – bilo kroz uzgoj i preradu ljekovitog bilja, proizvodnju prirodnih preparata ili plasman i izvoz kvalitetnih domaćih proizvoda.

Projekat „Obrazovanje i ekonomsko osnaživanje ranjivih grupa žena i djevojčica u Crnoj Gori - EKOS“

Projekat „Obrazovanje i ekonomsko osnaživanje ranjivih grupa žena i djevojčica u Crnoj Gori - EKOS“, koji realizuju Zavod Krog, NVO Impuls i NVU Runolist u pet saradničkih gradova (Nikšić, Berane, Rožaje, Plav, Bijelo Polje), uz finansijsku podršku **Ministarstva vanjskih i evropskih poslova Republike Slovenije**, u okviru međunarodne saradnje,

predstavlja sveobuhvatan pristup za unapređenje položaja žena i djevojčica u Crnoj Gori, kombinujući obrazovanje, podizanje svijesti o značaju rodne ravnopravnosti i prevenciji nasilja aktivne terenske mjere za podsticanje ekonomske nezavisnosti.

Značaj projekta EKOS

- **Podsticanje saradnje:** Povezivanje 10 nevladinih organizacija na sjeveru Crne Gore u mrežu EKOS radi snažnijeg civilnog društva.
- **Kampanja:** Obimne kampanje za podizanje svijesti o rodnoj ravnopravnosti i prevenciji nasilja doprinose promjeni načina razmišljanja i društvenih normi u pravcu većeg poštovanja ženskih prava.
- **Obuka članova mreže:** Obuka 16 članova mreže EKOS za razumijevanje, prepoznavanje, postupanje i pružanje podrške žrtvama nasilja.
- **Prenos znanja:** Osaženi volonteri i volonterke kroz interaktivne ruralne radionice za ranjive grupe, pomažu im da ojačaju samopouzdanje i aktivno učestvuju u lokalnim zajednicama.
- **Podrška lokalnim institucijama:** Unapređenje lokalnih politika kroz rodno osviještene strategije.
- **Ekonomsko osnaživanje:** 20 žena i djevojčica iz ruralnih područja dobilo je priliku za obuku i uzgoj ljekovitog i aromatičnog bilja, što im pruža mogućnost sticanja novih znanja i vještina, te finansijsku nezavisnost.
- **Održivi razvoj:** Očuvanje tradicionalnog znanja i podsticanje ekonomskog rasta u ruralnim sredinama.

” Ove žene su dokaz da strast i trud mogu donijeti promjene. Njihova priča je inspiracija za sve koji žele spojiti prirodu, tradiciju i preduzetništvo. Svaka biljka koju zasade nosi poruku snage, istrajnosti i nade u bolje sutra.

Izdavač:

Zavod Krog | www.zavod-krog.si,
NVO Impuls | www.nvuimpuls.me,
NVO Runolist

Tekst:

Ratko Bataković

Lektura:

Damjanović Lidija

Fotografija:

Zavod Krog, NVO Impuls, NVO Runolist

Dizajn:

Špela Bečaj

Slovenija, Crna Gora, 2025

Publikaciju brošure omogućilo Ministarstvo vanjskih i evropskih poslova Republike Slovenije.

Sadržaj ove publikacije ne odražava nužno stav ili mišljenje Ministarstva vanjskih i evropskih poslova Republike Slovenije. Publikacija odražava samo stavove autora i Ministarstvo vanjskih i evropskih poslova Republike Slovenije se ne može smatrati odgovornim za bilo kakvu upotrebu informacija sadržanih u njoj.

REPUBLIC OF SLOVENIA
MINISTRY OF FOREIGN
AND EUROPEAN AFFAIRS

